

?

11.A

2026.
május 4.

TK 170–187.

1848 tavasza–nyara: forradalom
1848 ősz–1849: szabadságharc

Σ TV-ES FORR.

Ø vér

ogy. végig ülésezik
Pozsony

Pest: nem kér részt a hatalomból
szerepe: katalizátor

1848. ápr. 11. – V. Ferdinánd szentesíti a tv.-eket
utolsó rendi (és pozsonyi) ogy. bezárása
rég, 800 éves feudális Mo. nem létezik többé

nemesség önzetlensége?

veszni hagyta, amit úgyis elvettek volna tőle?
lemondott előjogairól, hogy hatalmát modern
formában mentse át?

BATTHYÁNY-KORMÁNY

48. III. 17. – 48. IX. 11.

- névsor – TK 167. o.

- cél: konszolidáció – ?
= elért eredmények megőrzése
a semmiből
- V. F.-hoz végig hűek
- problémák
- 1.** újszerű, bizonytalan helyzet (**Bécshez fűződő viszony kissé baljós**)

Mit jelképez a kétfejű sas?

*Kossuth
szembeszáll
Béccsel*

*1849. aug.–
szept.: a
szabadság-
harc leverése*

2. földkérdés

zselléréknek is kellene

(bár: házukat megkapták
stb.)

3. kártalanítás

kiket és miért?

4. K. L. pénzügymin.

→ önálló m. bankók

Pesti M. Keresk. Bankkal (1842) köt szerződést

5. nemzetiségi kérdés – 40–42 % magyar

natio Hungarica-elv – ?

egyéni jogok OK, kollektív jogokat nem kapnak

III. 15-nek örülnek, várják a folytatást

áprilisi tv.-ek = csalódás

TK 173/10. – fedezet?

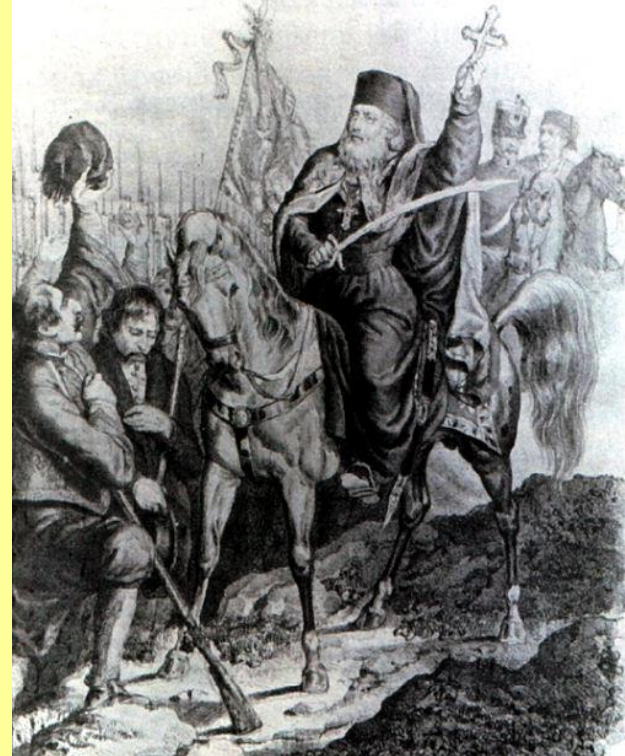
α) horvát – Jelasics ezredest bánná kiáltják ki
└ magyarellenesség

β) szerb – Szerb Vajdaság (autonómia) a cél

TK 172/5.

Rajačić pátriárka
toboroz a magyarok
ellen

1848. jún. → fegyveres harc:

Szenttamás (Bácska): erősített szerb tábor

└ a magyar sereg ostromolja

└ ezalatt a szerbek a helyiek közül kb.

1000 magyart lemészárolnak

Fehértemplom (Bánát): a szerbek ostromolják

└ a szerbek, majd a m.-ok tartanak vérengzést

TK 172/5.

γ) románok

„Mérgezett a magyar szabadság asztaláról vett falat”

tömeggyűlések (Balázsfalva) → legyenek Erdély 4. nemzete

→ Ø unió

δ) szlovákok, szászok is magyarellenesek

Σ Bécs is tüzei a nemzetiségeket,

sok helyütt gátolják a jobbágyfelszabadítást (!)

6. B. L. → 10 honvéd zászlóalj (~10 ezer fő, nemzetörnek álcázva)

7. vál. → 48. júl.: népképviselői ogy – pesti Redaut

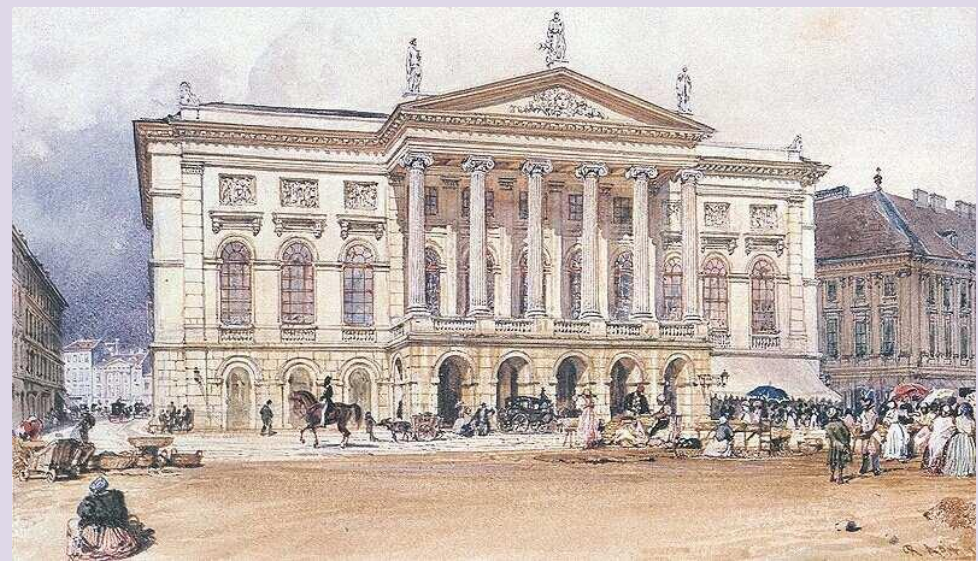
nyílt választás – ?

alsótábla + főrendiház

reformkori erők sikere

Petőfit nem választják meg

1849-ben a budai várat védő osztrákok
rommá lövik, helyén a Vigadó épül

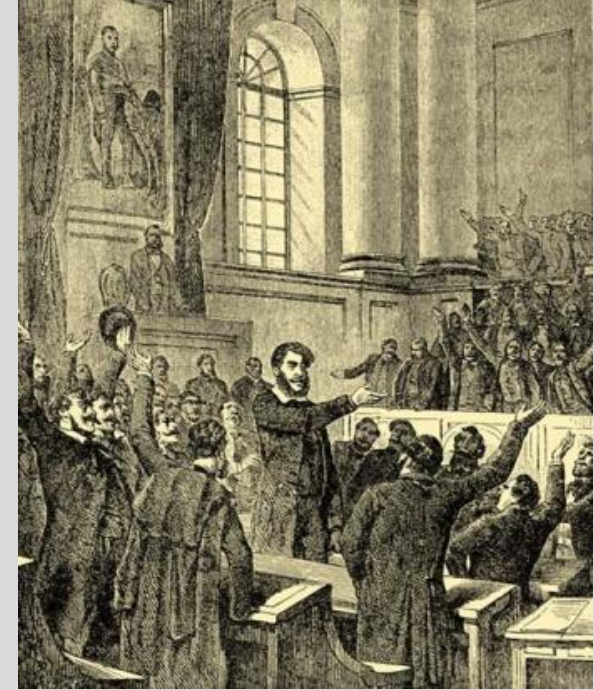
**júl. 11. – Kossuth (lázás) megajánlási beszéde
az ogy.-en – TK 174. o. – !**

„Uraim! Midőn a szószékre lépek, hogy önöket felhívjam, »mentsék meg a hazát «: e percnak irtózatossága szorítva hat le kebelemre. Úgy érzem magamat, mintha Isten kezembe adta volna a tárogatót, mely fölkiáltsa a halottakat, hogy ha vétkesek vagy gyöngék, örök halálba süllyedjenek; ha pedig van bennök életerő, örök életre ébredjenek. [...] Uraim! [...] ünneptélyesen kérem, adja meg a képviselőház a 200 000 főnyi katonát, s az erre szükséges pénzerőnek előteremtését...

Uraim! amit mondani akartam, az, hogy ne vegyék e kérést a minisztérium részéről olyanak, mintha maga iránt bizalmat kívánna szavaztatni! Nem! A hazának a megmentését akarja megszavaztatni...

[»Megadjuk! Megadjuk! Megadjuk!«]

Ezt akarom kérni, de önök fölállottak; s én - leborulok e nemzet nagysága előtt! Csak azt mondom: annyi energiát a kivitelben, mint amennyi hazafiúságot tapasztaltam a megajánlásban, s Magyarországot a poklok kapui sem fogják megdönteni! "

Egy 1848-as zászlós honvéd

→ 200 ezer újonc + fedezet
„Leborulok a nemzet nagysága előtt”
V. F. nem szentesíti

- a Batthyány-kormány bukása
 - 48 nyara:
Bécs leveri az itáliai és prágai forradalmat
 - ↓ ↓
Radetzky Windischgrätz
 - Bécs → államirat Mo.-ra:
 - az ápr. tv.-ek érvénytelenek
 - önálló m. had- és pénzügymin.
megszüntetése

- ez az ultimátum
+ Jelasics támadása } **szeptemberi fordulat**

↳ **ti. az Udvar viselkedésében;
lehull a lepel**

– 48. szept. 11. – a kormány lemond
↳ Jelasics horvát bán
átkel a Dráván
↳ ?

E. P. azonnal külföldre megy
Sz. I. idegösszeomlást kap
→ Döbling

D. F. hazatér kehidai birtokára
K. L., Sz. B., M. L. marad

Mit fenyeget a kardjával?

- 1866: Pest-Budát
- (1947: pincébe);
- 1990: Belgrádot

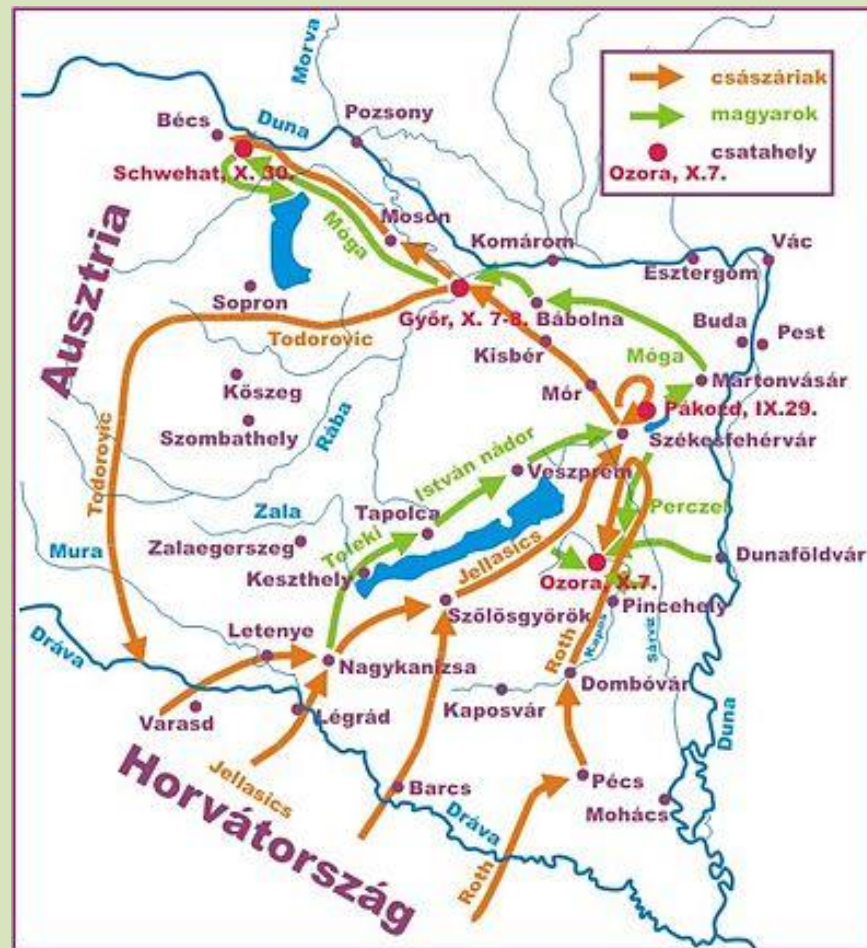
Jelasics lovas szobra Zágrábban
(ANTON DOMINIK FERNKORN alkotása)

OHB KORMÁNYZÁSA

- ↳ 48. szept. 16. – az ügyvivő min.eln. B. L. mellé
- 48. okt.: az ogy a végrehajtó hatalmat az OHB-ra ruházza
- elnökévé K. L.-t választják, Σ kb. 10 fő

1. Az Udvar első fegyveres támadása

- szept. 11.
Jelasics 50 ezer emberrel támad Dráva → Balaton D-i partja
ho. sereg rabol → népfelkelés ellene
lojalitási konfliktus:
a horvátok I. F. osztrák cs. nevében támadnak
↔ a m.-ok V. F. m. kir. nevében védekeznek
a m. sereg hátrál

- K. L. híres alföldi toborzókörútja pl. ceglédi beszéde (48. szept. 24.) →
- szept. 29. Pákozd – ?
Móga János altábornagy > Jelasics
↳ a rangidős tábornok
→ Jelasics visszavonul Bécs felé
→ idő a m. haderő kiépítésére

A pákozdi csata emlékműve

- „Fut Bécs felé Jel(l)acsics, a gyáva, Seregének seregünk nyomába”
a m. sereg a Lajtánál (– ?) megáll
- **hosszú vita: önvédelem ≠ támadó hadművelet**
végül a m.-ok átlépik a határt,
hogy segítsenek a bécsi felkelőknek
- okt. 30., Schwechat – ?
- 1848. nov. – mindkét fél erőt gyűjt
Gábor Áron ágyúöntő telepe (**Kézdivásárhely**)

2. Az Udvar második támadása

- dec. 6. Windischgrätz katonai főpar. } államcsínye →
Schwarzenberg összbir. min. eln.

→ V. F.-ot puccsszerűen lemondadják

Prágába költözik, ahol zenével foglalkozik
(trombitál) és vasútmodelleket gyűjt

→ Ferenc József (1848–1916) az új császár
(megsértve a trónöröklés rendjét, amelyben
V. F. öccse = F. J. apja = Ferenc Károly
következett volna)

18 éves

törvénytelen

→ a magyar álláspont szerint továbbra is
V. F. a király, az ő nevében viselnek hadat
(jogi fikció)

FJ-et csak -a, 1867 után fogadják el

Ferenc József 17 évesen (1847)

- dec. → általános támadás Mo. ellen

Ny – Windischgrätz

É – **Schlick Galíciából (elfoglalja Kassát)**

K – **Puchner +** szászok, románok

↓
↑
egész Erdélyt elfoglalja, kiv. Háromszék

székelyek megvédik
+ G. Á. rézágyúí

Bem J., aki 1849. márc.-ra
győz Erdélyben

(még Nagyszebent is elf.)

- Görgei lesz a m. főpar.

↳ óvatos

feladja a Dunántúlt

↔ K. L. – **győzelmeket vár**
– **növekvő gyanakvás**

Bem szobra Budapesten, a róla elnevezett téren

- 1849. jan. 1. ogy } Pest → Debrecen
 OHB }
 ↓
 Windischgrätz elfogatja B. L.-t

Görgei → Pest → Vác (jan. 5.) → Garam → eltűnik
 ↳ célja: összekovácsolódni a főssereggel

„Pest Decemb. 27. 1848.

Görgey Tábornok urnak!

El akarja Ön Győrt hagyni? ütközet nélkül? és Bánhidára vonulni? Bánhidára? – elhagyja Ön [...] Perczelt, a ki segítségére jön! és – Istenért – nyitva hagyja a Bécs Győr-Pesti utat, hogy fütyörézve sétálhasson rajta az ellenség Pestre [...] Mindenható Isten! mi lesz ebből! S még csak azt sem mondja egy szóval is, hogy mit akar hát tenni? mi célja, mi szándoka van? – hogy tudjuk itt magunkat mihez tartani. Feladjuk-e kardvágás nélkül az országot, vagy mi történik?

Az Isten szerelméért! Önnek kezében van az ország sorsa, fontolja meg jól, s írja meg, hogy mit akar.

[...] Hiszen így a főváros fel lesz adva! fegyvergyárunk, minden munitionk, bankó műhelyünk, minden – minden! s nem marad egyéb hátra, mint meghalni siker nélkül.”

(K. L. levele G. A.-nak – **TK 185. o.**)

„1. A Feldunai hadtest hű marad esküjéhez, miszerint Magyarországnak V. Ferdinánd király által szentesített alkotmánya fönntartásáért minden külső ellenséggel határozottan szembeszáll.

2. Hasonló határozottsággal fog a Feldunai hadtest mindazok ellenében fellépni, kik az országon belül netalán idétlen republikánus izgatásokkal az alkotmányos királyságot felforgatni megkísérelnék.

3. Az alkotmányos monarchia fogalmából, melyért a Feldunai hadtest utolsó emberig harcolni el van szánva, önként folyik, hogy neki egyedül azon parancsokat szabad és szándéka követni, melyek a felelős királyi hadügyminisztertől, vagy ennek maga által kinevezett helyettesétől törvényes formában érkezendnek hozzá.”

G. A. váci kiáltványa – ?

(1849. jan. 5. – TK 178. o.)

- 1. ápr.-i tv-ek védelme
- 2. OHB-nak
nem engedelmeskedik
- 3. csak M. L. hadügymin.-nek

„felvidéki hadjárat” →
a császáriak üldözik

Átkelés a Sturec-hágón

– *KEISS KÁROLY olajfestménye*

„Mi vagy te? Magyar vagy te? ...

Szar vagy, nem magyar vagy, szar kell neked, nem szabadság. ... Előre!”

↙ angol!

- 1849. febr. 5. Guyon Richárd ezredes

(Görgei egyik hadosztályával):

Szepes $\xrightarrow{\text{Branyiszkói-hágó}}$ Sáros

- így Görgei egyesül a tiszai m. haderővel

az új fővezér

Dembínski Henrik

L ?

*Szepesváralja,
a branyiszkói hősök emlékműve*

3. Kápolnai csata ← Udvar 2. támadása: tetőpont

- 1849. febr. 26–27. – olvadás, sár

A. Wgr. > D. H.

túlértékeli győzelmét

„a lázadó hordákat szétvertem”

jelentése Bécsbe

Morvao. **Γ** ?

- **olmützi oktrojált alkotmány**

→ leplezett absz.

→ **parlament csak formálisan**

→ teljes beolvasztás, német dominancia

→ **ezután Ø lehetőség kompromisszumra**

- kápolnai csata

→ honvédtisztek tiszafüredi lázadása → ismét G. A. a fővezér

*A kápolnai csata emlékműve
(1999)*

4. Tavaszi hadjárat

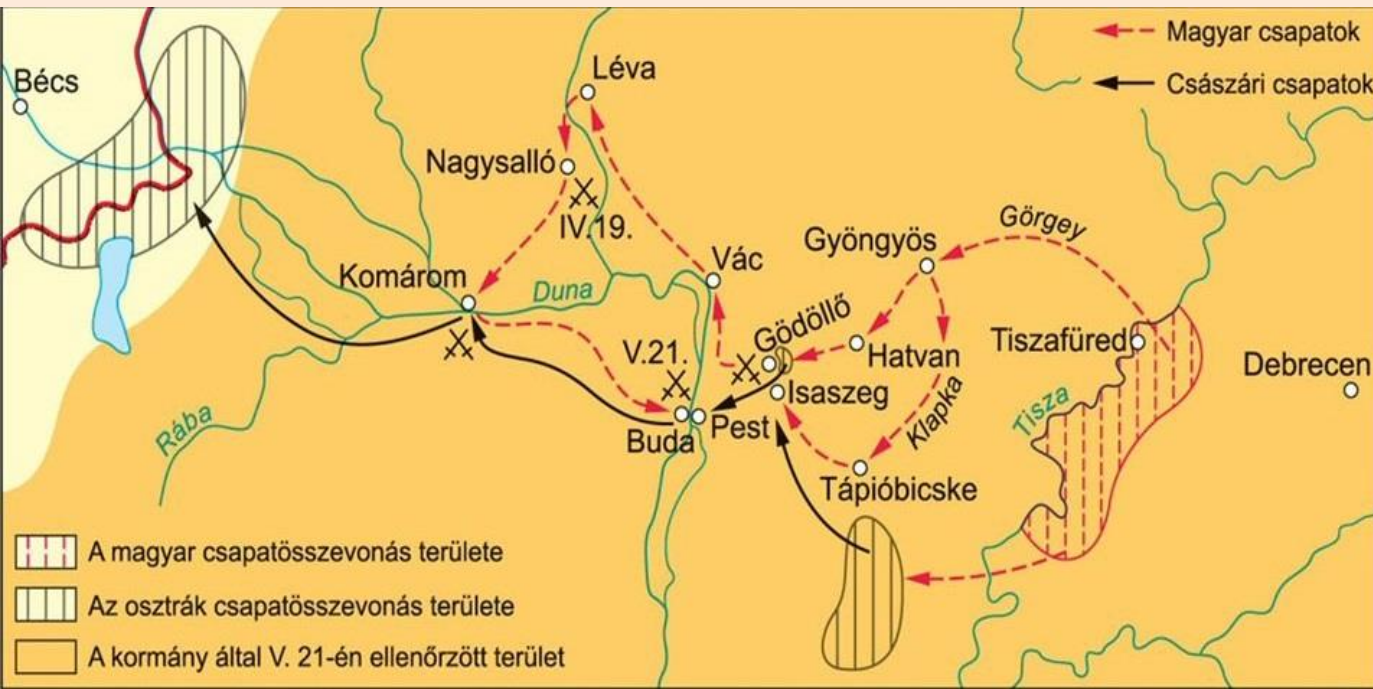
- kidolgozó: Klapka Gy., vezető: Görgei A.

+ Damjanich, Aulich, Klapka

cél – ? Windischgrätzet DNy-ről bekeríteni

- a) ápr. 2. Hatvan
ápr. 4. Tápióbicske
ápr. 6. Isaszeg
- } → a terv kitudódik

b) Pest melletti osztrák sereg bekerítése sem sikerül, bár:

- ápr. 10. Vác
ápr. 19. Nagysalló
ápr. 26. Komárom-Ószőny
- } → újabb győzelmek

c) május 21. – ?

– Buda visszavívása

*THAN MÓR:
Buda ostroma
(MNM)*

nehéz

← Heinrich Hentzi védi
└ Pest szétlövetése

a majdnem kész Lánchíd
felrobbantása nem sikerül

Σ Görgei → Mo. területe
90%-ban felszabadul

*Kísérlet a Lánchíd felrobbantására
1849. május 21-én
– a festmény Ferenc J. Hofburg-beli
hálósobájának falán függ*

5. 1849. ápr. 14., Debrecen – Nagytemplom

a fokozott érdeklődésre való tekintettel ↓

└ Olmütz + tav. hadj. sikerei

– trónfosztás-pártiak – K. L.

+ hívei, a liberálisok

– békepártiak – Görgei

realitás: külpolitikai helyzet

– „Európa csendes”

– NBr.: fényes elszigeteltség

hatalmi es (maradjon minden a régiben)

↔ pánszlávizmus, pángermánizmus

a színpalak mögött:

Palmerston külügymin. az oroszoknak:

„Végezzenek a lehető leggyorsabban!”

→ Függetlenségi Nyilatkozat – TK 180. o.

– H-Loth.-ház trónfosztása

1620 (Beszterceb.)

1707 (Ónod)

~,

1921 (Bp.)

– Mo. független állam

– államforma: ?

┌ ~ mon. ┌ ~ közt.

– K. L. kormányzó-elnök

rendeletei + min. ellenjegyzés

parl.-nek tartozik felelősséggel

végig alkotmányosan kormányoz

– végrehajtó hat.: Szemere-kormány

Horváth Mihály ┘

vallás- és közokt.ügyi min.

Kossuthot kormányzó-elnökké választják

SZEMERE-KORMÁNY

1849. IV. 14. – VIII. 11.

1. Belp.

- OHB lemondott
K. L. korm.elnök → hatalma csökken
- feladat: lehetetlen
osztrák-orosz túlerő legyőzése
- ogy. = képviselőház: Debr. → Szeged → Arad
- nemzetiségek – közeledés ← III. 4.
előzmény: Erdélyben 1848. okt. – 1849. máj.
magyarellenes vérengzések
 Σ min. 5000 m. † a szórványvidéken
leghírhedtebb: nagyenyedi vérengzés
– 1000 † + a kollégium elpusztítása
– Axente Sever és Prodan Simion
ortodox pópák vezetik az akciót

A nagyenyedi vérengzés szöveg nélküli emléktáblája az erődtemplom falánál (MDCCCXLIX. Január 8.)

a) megegyezés a románokkal

b) nemzeti tv (júl. 28.)

– KÉSŐ

– Eu 1. nemzetiségi tv-e

– széles körű nyelvhasználat

– iskolai ügyek

– egyházi ügyek

– léteznek nemzeti közösségek

– magyar államnyelv

– autonómia Ø

c) zsidók emancipációja = egyenjogúsítása

asszimilációra készek → magyarság megerősödését remélik

kiállnak a szab. harc mellett

2. Külp.

- 1849. máj. 21. varsói kézcsók
FJ – I. Miklós (Eu. csendőre)
- 150 ezer magyar katona
↔ 360 ezer orosz-osztrák
= Udvar III. támadása

3. Végjáték

→ népfelkelés

→ csapatösszevonás a Maros-Tisza közébe (Szeged)

↔ Görgei: Komáromnál kéne

késik └ Klapka okt. 2-ig védi
szabad elvonulás

– Haynau, Olaszo. hóhéra és Paszkevics, Lengyelo. hóhéra
győzelmeket aratnak

• segesvári csata – ?

(júl. 31.)

Bem < oroszok

Petőfi †

Bem szárnysegédje,
honvéd őrnagy

*MADARÁSZ VIKTOR: Petőfi
halála*

magyar haditerv: végső csapat-
összevonás Aradnál – megghiúsul

- Temesvár (aug. 9.) Bem < Haynau
→ Kossuth lemond → Töröko.

Szemere B. Orsovánál elássa
a Szent Koronát

(1853-ban találják meg)

- aug. 13. Világos:

Görgei A. az oroszok előtt leteszi a fegyvert

nem egymaga döntött így – minden tisztet megkérdezett
talán tárgyalhatott volna ↔ Klapka menlevél mindenkinek
az oroszok minden foglyot átadnak az osztrákoknak,
kegyelem csak Görgeinek (a cár külön kérésére)

↳ Klagenfurtba internálják (10 év)

↳ Visegrád †1916

↳ nem áruló! ← Kossuth vidini levele

Orsova

SZKICSÁK-KLINOVSZKY ISTVÁN: A világosi fegyverletétel

Σ katonai vereség

← orosz-osztrák: 2 nagyhat. (Szent Szöv.)

jobbágyfelszab.

érdekegyesítés

hadsereg, hadiipar, m pénz → tavaszi hadj.

nemzetiségekkel elkésett megegyezés

→ vérengzések fájó emléke

okt. 2. Komárom – amnesztia

okt. 6. – B. L. †

– aradi vértanúk

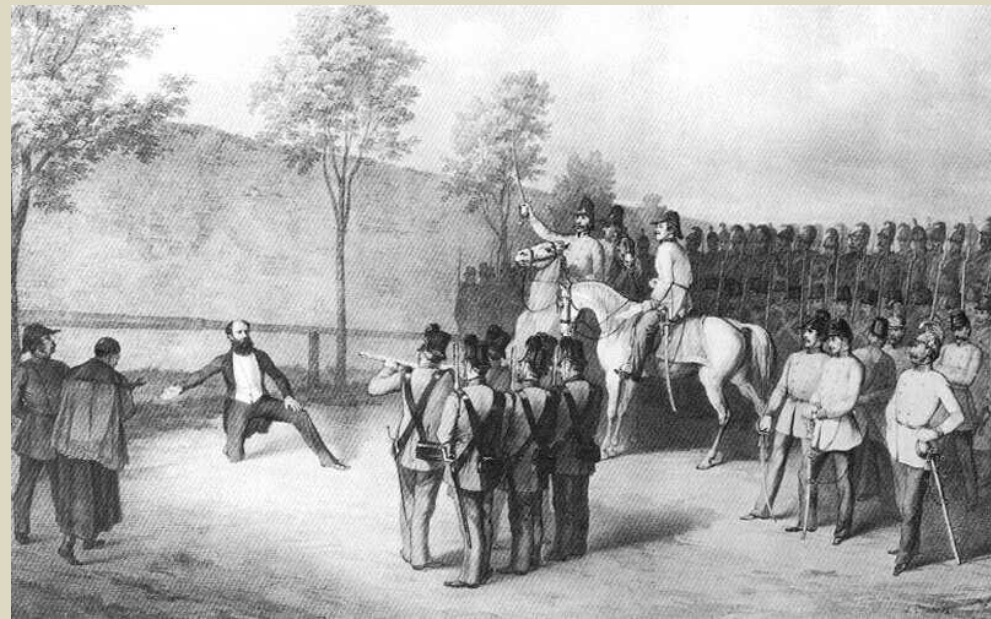
„a kegyelem jó dolog, de előbb egy kicsit akasztunk” (Schwarzenberg)

megtorlás ← Haynau teljhatalma

kb. 100†

B. L. kivégzése a pesti Újépület – a mai Szabadság tér – udvarán történt, ahol ma a Batthyány-örökmécses áll

Zichy Antónia
(özv. *Batthyány Lajosné*)
BARABÁS MIKLÓS rajza (1840)

Batthyány Lajos leányai (Első bál)
BARABÁS MIKLÓS (1847, MNG)

forr.

1848. márc. 15.

Udvar 1. tám. (Jel.)

szab.harc

1848. szept. –

Udvar 2. tám. (Wgr.)

puccs → ~~V.F.~~ FJ

Kápolna

Olmütz

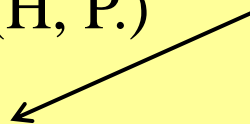

tavaszi hadj.

Függ. Ny. →

~~OHB~~
kormány

Udvar 3. tám. (H, P.)

Világos

→ megtorlás

→ önkényur.

végrehajtó hat.:
kormány OHB